

Behovet av skärpning av kraven i LOV-avtalen inom socialtjänst och LSS i syfte att stävja välfärdsfusk

Skrivelse av Clara Lindblom (V)

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Clara Lindblom (V) har inkommit med en skrivelse till kommunstyrelsen. Skribenten beskriver att Vänsterpartiet under förra mandatperioden drev igenom att samtliga avtal enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) med privata utförare inom hemtjänst blev uppsagda. Aktörerna fick på nytt ansöka om att bli utförare i Stockholms stads valfrihetssystem, men till högre ställda krav än tidigare. Viktiga syften som då angavs var att förbättra arbetsmiljön, arbetsvillkoren och kvaliteten i hemtjänsten. Men också att öka stadens möjligheter att häva avtal med privata företag som misstänks för oegentligheter samt att förhindra ledande personer i företagen att efter en hävning ombilda företaget och återkomma i ny skepnad.

I skrivelsen föreslås att motsvarande görs inom socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor. Skribenten menar att det vilar ett tungt ansvar på staden att säkerställa att utförare inom LSS är seriösa och pålitliga, både för den enskildes skull och för att skattebetalarnas pengar ska användas till sitt avsedda syfte.

I skrivelsen föreslår Clara Lindblom (V) att kommunstyrelsen tillsammans med socialnämnden skyndsamt inleder ett arbete för att revidera förfrågningsunderlagen enligt LOV i syfte att stävja välfärdsfusk, förbättra arbetsvillkoren och höja kvaliteten hos privata utförare inom socialtjänst och verksamhet enligt LSS.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ser inget behov av att säga upp samtliga privata utförares avtal inom LSS.

Mina synpunkter

Clara Lindblom har i en skrivelse till kommunstyrelsen föreslagit att kommunstyrelsen tillsammans med socialnämnden skyndsamt inleder ett arbete för att revidera förfrågningsunderlagen enligt LOV i syfte att stävja välfärdsfusk, förbättra arbetsvillkoren och höja kvaliteten hos privata utförare inom socialtjänst och LSS.

Som medborgare ska man kunna lita på att få offentligt finansierad service och omsorg med god kvalitet utförd av seriösa utförare med bra arbetsvillkor. Det gäller allra särskilt inom LSS, där det stöd som brukarna får av sina utförare många gånger är direkt livsviktigt. Oseriösa aktörer utgör dessutom ett hot mot välfärdens legitimitet och snedvrider konkurrenssituationen för de många seriösa aktörerna.

I detta avseende är jag helt enig med Clara Lindblom. Staden måste fortsätta flytta fram positionerna i arbetet mot oseriösa aktörer, och höja kvaliteten inom välfärden. Vi har tillsatt en särskild samordnare mot välfärdsfusk och tillfört extra resurser till socialnämnden för att motverka strategiska välfärdsbrott. Det skulle också underlätta om staden fick mer information att agera på, exempelvis genom ett närmare samarbete med den statliga myndighetssamverkan.

Jag ser dock inte att de drastiska åtgärder som föreslås i skrivelsen är ett ändamålsenligt eller proportionellt sätt att lösa de problem som beskrivs.

Jag har svårt att se hur brukare skulle gynnas av att seriösa aktörer skulle få sina avtal uppsagda och behöva genomgå ett nytt ansökningsförfarande utan att det föreligger misstanke om oegentligheter eller brister i kvalitet eller avtalstrohet. Jag har ännu svårare att se att en sådan process skulle vara väl använd arbetstid för socialförvaltningens tjänstepersoner, jämfört med att ha tid att inrikta sin uppföljning på utförare som behöver granskas närmare.

LOV-underlag uppdateras och följs upp kontinuerligt. Det pågår ett utredningsarbete kring att införa en stadsgemensam uppföljning av privata aktörer enligt en liknande modell som äldrenämnden. Arbetet med att utreda en färdplan mot en gemensam yrkestitulatur inom LSS fortsätter också. Vi gör inte minst ekonomiska förstärkningar för att hålla en god kvalitet. Vi tar kvalitetsfrågorna inom LSS-verksamheterna på stort allvar. Av mina kontakter inom det branschråd för LSS som vi har återstartat är det tydligt att de seriösa privata aktörerna gör det också.

Det är naturligtvis djupt beklagligt att Stockholms stad har haft en utförare som inte har skött sig och där avtalet till slut hävdes. Att ta det till intäkt för att häva samtliga avtal anser jag inte är det klokaste sättet att säkerställa att staden använder sig av seriösa utförare med god kvalitet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 26 maj 2021

JAN JÖNSSON

Bilaga

Skrivelse om behovet av skärpning av kraven i LOV-avtalen inom socialtjänst och LSS i syfte att stävja välfärdsfusk

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

I *Avtalsuppföljning av socialtjänst och LSS verksamheter, årsrapport 2020* framkom det flera oroväckande uppgifter. Inom samtliga avtalsområden har det visat sig att en stor del av avtalen följs först efter åtgärd eller begäran om rättelse. Det är allvarligt att verksamheter som har fått samhällets förtroende att bedriva välfärdsverksamhet inte förvaltar förtroendet. Bristerna påverkar inte bara staden som betalar ut skattemedel till leverantörerna för att tillhandahålla verksamheter och tjänster med hög kvalitet. De som påverkas mest negativt är alla medborgare som inte får sina rättigheter tillgodosedda. Medborgare som inte alltid har lätt för att få sin röst hörd.

Staden får inte på något sätt infinna sig eller acceptera att det finns brister. Vi delar därför i grunden Vänsterpartiets uppfattning att det behöver göras mer för att stävja välfärdsfusk och att de stora vinsterna såväl ekonomiskt som kvalitativt står att finna i att hindra oseriösa företag, som inte lever upp till avtalsvillkoren, från att bedriva skattefinansierad välfärd.

Här behöver insatserna stärkas från stadens sida.

Avtalsuppföljningen visade att staden behöver skärpa kontrollerna och uppföljningarna av de upphandlade verksamheterna. Under pandemin har uppföljningarna inte kunnat genomföras i samma utsträckning som tidigare år. Därför menar vi att det är bra om både socialnämnden och stadsdelsnämnderna utökar uppföljningarna och inspektionerna i år. En förutsättning för kunna göra det är resursförstärkning till uppföljningsverksamheten. Vi önskar att socialnämnden får en återkommande redovisning om vilka beslut som har fattats för att medborgarna ska få sina behov tillgodosedda och vilka åtgärder som har vidtagits för att samtliga verksamheter ska följa avtalen.

I den mån denna skärpning inte är tillräcklig för att skapa ordning och reda ska inte mer omfattande åtgärder, liknande de som förordas i skrivelsen, uteslutas.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Bifalla skrivelsen
2. Därutöver anför följande

Det är väl känt att oseriösa aktörer använder välfärdssystemen för att finansiera organiserad brottslighet, och det var ett allvarligt fall av slavliknande villkor och omfattande fusk inom ett bolag som även var verksamt inom avlösar- och ledsagarservicen som föranledde vår skrivelse. Sannolikt var det avsaknaden av den typen av LOV-avtal som vi drev igenom när vi ansvarade för äldreomsorgen som gjorde att det oseriösa företaget kunde fortsätta trots att äldreförvaltningen hade sagt upp avtalet för den del som rörde hemtjänsten.

Vi anser att det här scenariot tydligt visar att en löpande översyn av avtalen inte är tillräcklig och att det behövs en lika grundläggande översyn av LOV-avtalen inom socialtjänst och LSS som den som gjordes inom hemtjänsten under förra mandatperioden. Avtalen är själva grunden för uppföljning, och därför räcker det inte med majoritetens insatser för att komma tillrätta med de bakomliggande problemen. En större revidering av

villkoren kräver att avtal sägs upp för villkorsändring, så att intresserade aktörer kan söka igen fast med högre ställda krav, till skillnad från hävning på grund av att avtal inte följs.

Ett viktigt syfte med en grundlig översyn är att förbättra arbetsmiljön, arbetsvillkoren och kvaliteten i verksamheten, och att öka möjligheterna att häva avtal med privata företag som misstänks för oegentligheter samt förhindra ledande personer i företagen att ombilda företagen och återkomma i ny skepnad. En avgörande skillnad i tidigare och nuvarande avtal inom hemtjänsten är att staden numera förbehåller sig rätten att själv agera referens. Tidigare misskötsel kan därmed förhindra nyetableringar. Seriösa aktörer har därmed inget att förlora på en sådan ordning.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Clara Lindblom (V) har inkommit med en skrivelse till kommunstyrelsen. Skribenten beskriver att Vänsterpartiet under förra mandatperioden drev igenom att samtliga avtal enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) med privata utförare inom hemtjänst blev uppsagda. Aktörerna fick på nytt ansöka om att bli utförare i Stockholms stads valfrihetssystem, men till högre ställda krav än tidigare. Viktiga syften som då angavs var att förbättra arbetsmiljön, arbetsvillkoren och kvaliteten i hemtjänsten. Men också att öka stadens möjligheter att häva avtal med privata företag som misstänks för oegentligheter, samt att förhindra ledande personer i företagen att efter en hävning ombilda företaget och återkomma i ny skepnad.

I skrivelsen föreslås att motsvarande görs inom socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor. Skribenten menar att det vilar ett tungt ansvar på staden att säkerställa att utförare inom LSS är seriösa och pålitliga, både för den enskildes skull och för att skattebetalarnas pengar ska användas till sitt avsedda syfte.

I skrivelsen föreslår Clara Lindblom (V) att kommunstyrelsen tillsammans med socialnämnden skyndsamt inleder ett arbete för att revidera förfrågningsunderlagen enligt LOV i syfte att stävja välfärdsfusk, förbättra arbetsvillkoren och höja kvaliteten hos privata utförare inom socialtjänst och verksamhet enligt LSS.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är av stor vikt att fusk och oegentligheter inte förekommer i stadens upphandlade verksamheter och att arbetsmiljö och arbetsvillkor följer gällande lagstiftning. I stadens budget finns flertalet satsningar med syfte att motverka fusk inom välfärdssektorn. Att aktivt arbeta med kravställning och uppföljning av avtal är en del i detta arbete. En person har anställts 2020 på stadsledningskontoret med uppdrag som samordnare för stadens arbete mot välfärdsfusk. Ett strategiskt och proaktivt arbete med upphandling och inköp är en viktig del i detta men också en nära myndighetssamverkan för att identifiera riskområden och ha gemensamma angreppssätt för att komma till rätta med oegentligheter i den offentliga sektorn.

Socialnämnden och stadsdelsnämnderna har också fått förstärkta och tydliga uppdrag i kommunfullmäktiges budget att stävja fusk och oegentligheter. Socialnämnden har som rutin att revidera nämndens LOV-underlag en gång om året och uppdaterar därför kontinuerligt med nya krav där så behövs.

Socialnämnden har en väl utvecklad strategi för uppföljning av utförare inom LOV, och avtal sägs upp eller hävs om brister finns. Leverantören ska enligt förfrågningsunderlaget säkerställa att de anställdas rättigheter är förenliga med ILO:s (internationella arbetsorganisationen) kärnkonventioner samt nationell arbetsrättslagstiftning. Förutom krav på ekonomisk stabilitet, tillstånd och uteslutningsgrunder så kontrolleras även kvalitativa krav

som såsom chefens och personalens kompetens, bemanning, dokumentation, kvalitetsledningssystem med mera. Socialnämnden arbetar aktivt och kontinuerligt med att bidra till att stävja fusk och oegentligheter och stadsledningskontoret ser inget behov av att säga upp samtliga privata utförare avtal inom LSS. Stadsledningskontoret vill dock understryka vikten av att arbetet mot fusk och oegentligheter fortgår i enlighet med stadens budget.

Tilläggs ska också att även Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som utfärdar tillstånd, ansvarar för tillsyn inom socialnämndens avtalsområden.